

Fotó: Tóry Gergely

Egy vezér vallomásai

Velkyhafen nevezetességeiből, igazságosan elosztva, mind a négy égtájra jutott egy-egy. Északon a cukorgyár fújta a füstjét, ahonnan az őszi kampány megkezdésétől tavaszig rothadt répaszagot és finom réparepszéléket hordott a szél a központ felé, ha északról fúj.

A város keleti szögletébe telepítették a cementgyárat, ezért, ha keletről fúj a szél, akkor szürke, púderfinomságú por lepte be a város kerthelyiségeinek viaszosvászon terítőit, és az utcán parkoló Trabantokat, Skodákat, Ladákat és Zastavákat.

A legkellemetlenebb mégis a déli szél volt – és ez volt a leggyakoribb –, mert ez a tenger felől fúj, és ahelyett, hogy friss sós levegőt terelgetett volna a város fölé, a hatalmas halfeldolgozó üzem rothadt, sós halszagát hozta. Az üzem mellett egy panellakótelep is állt, az ottlakók akkor is érezték a bűzt, ha semmiyen szél nem fúj.

A VPF-et, a Velkyhafeni Pedagógiai Főiskolát pedig nyugatra építették, ahonnan semmilyen bűz vagy por nem érkezett a belvárosba, csak zajos, inni és bulizni vágyó diákok – főleg lányok, mert többségében ők tanultak a főiskolán.

A korábbi kis halászfalu, Malyhafen nőtte ki magát Velyhafenné, amikor a huszadik század elején fölépítették a cukorgyárat, majd néhány év múlva a halfeldolgozó üzemet és a kereskedelmi kikötőt. A főutcát eklektikus, kétemeletes házak szegélyezték, volt néhány középület, bíróság, tanácsháza, kórház és mindazok a hivatalok, melyek egy vajdasági székhelynek dukáltak.

A nemzetközi kikötőben viszont nagy élet folyt, a világ minden részéről érkeztek a kereskedelmi hajók, a matrózkocsmákban és éjszakai bárókban százféle nyelveken kiabáltak a részeg tengerészek, akik mindennel csencseltek, ezért egy különös piacféle is működött a rakpart végében.

Tudtam, hogy fél évig dolgoznom kell, csak utána kaphatok ösztöndíjat, ezért már eleve olyan munkát kerestem, ahova diákként is járhatok majd. Egy kocsmában kérdezgettem a munkáskinézetű figurákat, és mindenki azt mondta, hogy a cukorgyárban csak ősszel kezdődik a kampány, addig ott biztosan nincs felvétel, a cementgyár meg elég jól fizet ahhoz, hogy ne legyen munkáshiány.

Menjen csak a halrohasztóba, ott mindig van meló, magyarázta az egyik melós.

A halkonzervgyárba, kérdeztem.

Igen, de mi csak halrohasztónak hívjuk,

Vagy szardíniarohasztónak, tette hozzá egy dülöngélő overallos.

Mielőtt kibuszoztam volna a gyárba, szállás után néztem. Megvettem a helyi újságot, *Velkyhafen Správyt*, ahol bőven voltak albérlethirdetések, tekintettel a közelgő tanévre. A szobák árai is szerepeltek, így feltűnt, hogy a Ryba Argintiu lakótelepen jóval alacsonyabbak az árak, mint a város többi kerületében. Aztán a kocsmában megtudtam, hogy ez a hal-földolgozó közelében van, ezért meg kell szokni a bűzt.

És mennyi időbe telik megszokni, kérdeztem a pultosnőtől.

Van, aki egy hónap alatt megszokja, van, aki meg soha, felelte.

Nekem csak egy hónapra kellene, mert szeptemberben már jogosult leszek kollégium-ra, a pénzem már nagyon kevés, és ha úgy is a halrohasztóban dolgozom, akkor végül is mindegy, gondoltam, és kibuszoztam Ryba Argintiuba, ahol a szokásos szürke betonrenges fogadott, és néhány száz méterre látszottak a halgyár vörös klinkertéglás, boltíves épületei. A bűzt jól lehetett érezni, de nem zavart annyira, mint ahogy számítottam rá. Tiszogattam én már disznóólat, az azért keményebb volt.

Úgy gondoltam, hogy nem olyan tulajdonostól bérek szobát, akinek van pénze hirdetni, hanem érdeklődöm, hátha találok valami olcsó és kicsiny szobát. De hiába kérdezgettem a házmestereket, a játszótéren az anyukákat, nem jártam szerencsével.

Elindultam a gyárépületek felé, ahova néhány kisebb utcán keresztül vezetett az út. Valami régi gyári lakótelep lehetett. Az apró előkertek mögött ócska, egymáshoz ragasztott házacskák, melyek tán már csak azért álltak még, mert a szomszédjukra támaszkodtak.

Az egyik bejárat mellett egy asszony ült a padon, s mikor látta, hogy a házakat nézegetem, odakiáltott:

Keres valakit, fiatalember?

Albérletet keresem a blokkházaknál.

És talált?

Még nem, pedig sürgős lenne. Nem tud valamit?

Fölállt, a kerítéshez jött, alaposan végigmért, aztán megkérdezte:

Miféle szerzet maga?

Ősszel kezdem a főiskolát.

Úgy láttam, ez tetszett neki, mert elmosolyodott, és végigsimított a haján.

Tudja, mit, fiatalember? Jöjjön be, főzök egy kávét, és majd kitalálunk valamit.

Törökös kávét főzött, kis rézkancsóból töltött az apró, kupicaszerű üvegcsészébe. Némán kortyoltunk, ő nem kezdett beszélgetést, hát én is hallgattam, csak vizsgálgattuk egymást. Testes, magas, erős asszony volt, olyanféle, akire azt mondják, hogy „tenyeres-talpas”. Arca kemény és határozott, és a teltsége miatt nem szabdalták ráncok – öreg, gondoltam. Ez egy öregasszony. De nem úgy, ahogy Kobilkát láttam öregnek, mikor megpillantottam, aki akkor huszonnyolc volt, én meg tizenhét, hanem rendesen öreg. Lehetett ötven, de akár több is, egy húsz éves fiúnak az már mindegy. Negyven, ötven, hatvan... már mind vénség.

Micsoda muszklík, fogta meg a karomat, ami nagyon meglepett, kicsit hátra is hőköltem.

Aztán összeszedtem magam, és mondtam, hogy boksoltam.

Na, jöjjön, intett, és az apró konyhából bevezetett a szobába, amiből balra egy vécé nyílt zuhanyzóval, jobbra pedig vastag függönnyel leválasztott rész, ahol egy ágy állt. A szoba nem volt kicsi, inkább az alacsonysága tűnt fel. Ha kinyújtottam volna a karom, szinte elérem a plafont.

Kiadnám magának ezt az ágyat, mondta.

Az ágyat?, csodálkoztam. És maga hol aludna?

Én ott, a sezlonon, mutatott a szoba közepére.

És mennyi lenne?

Ne féljen, megalkuszunk.

De mégis mennyi?, sürgettem, amiből láthatta, hogy pénz szűkében állok.

Higgye el, fiatalember... hogy is hívják?

Luko.

Én Dorintá vagyok. Dorintá Kései, nyújtotta a kezét.

Luko Voditi, fogtam meg a kezét, ami nagy volt, de elég finom. És meleg.

VEZÉR

Hidd el, Luko, és bocsánat a tegezésért, hisz a fiam lehetnél, szóval hidd el, ennél olcsóbbat nem találsz a környéken, mondta, és még mindig fogta a kezem.

Köszönöm, meggondolom. De előbb megnézem, van-e valami munka a halfeldolgozóban, dadogtam, és elhúztam a kezem.

Biztosan lesz, mondta. Nyugodtan gyere vissza, ha érdekel a dolog. Ennél olcsóbbat úgysem találsz, és még a ruháidat is kimosom, szolt utánam, én meg zavartam elsiettem.

Mikor az utcáról hátrapillantottam, láttam, hogy néz utánam. Intettem, mire mosolyogva visszaintegetett.

Az üzembe azonnal felvettek, akár kezdhettek is, vételezzek munkaruhát aztán rajta. De mondtam, inkább holnap kezdenék, előbb még lakást kellene találnom. Csak keressen, felelték, mert náluk nincs munkásszálló. Akkor jöjjetek holnap hatra, legyenek pontos, mert akkorra érnek ide a halászok az éjszakai fogással.

Akkor holnap hatkor, búcsúztam el a munkafelnevőtől. Ja, majdnem elfelejtettem, és mi lesz a dolgom, kérdeztem búcsúzóul.

Segédmunkás lesz. Mindig ott dolgozik, ahol éppen kell.

A pénz, amit kínáltak, átlagosnak volt mondható, mindenestre több, mint amit apám keresett a tehenészetben, és azt is megbeszéltem, ha majd belejöttem, órára is fizetnek, tehát, ha megkezdődik a főiskola, hatkor kezdek, és ha úgy gondolom, tízkor már el is mehetek. Legföljebb olykor ellógom az első órákat.

Náluk az a hattól tízig tartó időszak a legrumlisabb, mikor beömlik az a sok szardínia, magyarázta a munkafelnevő. Persze, csak ha nincs holdtölte, tette hozzá, amit akkor még nem értettem.

Amikor kiléptem az üzemből, megint eszembe jutott Dorintá Kései asszony. Nem tudtam eldönteni, hogy annak a fiúnak szolt-e a kedvessége, aki a gyereke lehetne, talán neki is van, ne adj' isten volt egy fia, és most szívesen látna engem a házában, és gondoskodna rólam, vagy annak az izmos fiatal srácnak, akinek az ágyába bújna. Mikor ezt megfogalmaztam magamban, megborzongtam, mert elképzelttem azt a sok öreg húst, amint rám telepszik. Undorítósnak találtam.

De végül is, nincs más lehetőségem, a hirdetésében szereplő albréleti árakat nem tudom kifizetni, még akkor sem, ha már keresek, mert úgy számoltam, a főiskola mellett heti húsz-huszonöt óránál nem tudok többet dolgozni, ráadásul mindenhol előleget is kérnek. A pályaudvaron mégsem lakhatok, hát visszamegyek Dorintá nénihez, és reménykedem, hogy fiaként kezel.

Ha meg nem, hát csak meg tudom védeni magam. Mégsem retteghetek attól, hogy megerőszakol egy öregasszony.

Bekiáltottam a házba, hogy jönnék, de elhozom a csomagomat az állomásról.

Várlak, Luko, mondta.

A szállásom viszont nagyon előnyösnek bizonyult, ráértem tíz perccel a munkakezdés előtt kiugrani az ágyból, magamra rántani a ruhát, és hatkor már húztam is föl az üzemben a fehér gumiköpenyt, a csizmát és a hajvédő sapkát.

Dorintá Kései már este odakészítette a szendvicsemet, amit a nyolc órai szünetben ettem meg. Nem mondom, a bűzben eleinte majdnem kifordult a számból a sajt meg a kenyér, de a muszlim Jetim szavai jutottak eszembe: „ha az életben maradáshoz kell, akkor enni kell és kész”, ezért – a fejező asztal mellett, mert az udvaron még büdösebb volt a rothadó szemek és kopolyúk miatt – letoltam a torkomon a falatokat.

Talán második hete dolgoztam már, amikor az egyik hajnalban, amikor a halászok pakolták le a szardíniát, az egyikük megkérdezte, hogy nincs-e kedvem néha kimenni velük éjjel, mert látja, elég erős vagyok a háló húzásához. Mikor mondta, hogy mennyit fizetnek egy éjszakáért, igent mondtam.

A lakásomtól alig tíz perc séta volt a kikötő, este nyolcra kellett mennem, akkor futott ki a hajó. Az öt fős személyezettel kártyáztam, heverésztem, míg a kapitány a megfelelő helyre irányította a hajót. Nekünk már akkor volt halradarunk, amit csak kevés motoros mond-

hatott el magáról, ezért arra is figyelni kellett, hogy ne kövessenek bennünket. Aztán, mi-
kor sötét lett, és egy nagyobb raj közelébe értünk, kivetettük a hálókat, aztán fölkapcsoltuk
a hatalmas reflektorokat, a vízre irányítottuk, hogy ezzel magunkhoz csalogassuk a halrajt.

Szép sárga gumikabátot viseltünk, mondták, azért, ha valaki vízbe esik, jobban lássák,
merre fulladozik. Nem volt bonyolult, de keményen kellett húzni a kötelet, utána kiszede-
gettük a hálóba akadt halakat, válogattuk őket, végül hajnalban vissza a kikötőbe. Hat-
kor már otthon is voltam.

Dorintá Kései asszony nem volt hajlandó megmondani, mennyi az albérletem díja, csak
legyintett a kérdésemre, hogy majd megbeszéljük, de már az első nap is reggelit csomagolt
nekem, és mikor délután kettő körül hazaértem, meleg ebéddel várt.

Nagyon jól főzött! Szerettem én mindig is enni, de igazán akkor fedeztem föl, hogy
mekkora gyönyörűséget okoznak nekem az asztali örömök. Ízletes és kiadós ételeket ké-
szített Dorintá, hogy ilyeneket főzött a férjének is, amíg az oda nem veszett a tengerben,
mert halász volt. A hálózásához meg a halasláda emelgetéséhez bizony kell az energia,
mondogatta.

Olykor egy nagy tál gyuvecset tett elé, máskor húsgombóc csorbát, vagy mititét
sok ajvárral, csípős halpaprikást is kaptam tőle, de ezerféle hal ezerféle elkészítési módját
ismerte. Halász cimborái be-beugrottak hozzá egy-egy vajhallal, lepényhallal, durbinccsal,
feketesügerrel, kardhallal vagy ördöghallal, meg persze a rákokkal, kagylókkal, apró ten-
geri szörnyekkel, amit aztán megsütött sókéregben, főzte fokhagymás petrezselymes lé-
ben, beleszelta a spenótos rizottóba, párolta erdei gombával, rántotta, posírozta, grillezte.

És az ételekért sem fogadott el pénzt, mint ahogy a lakásért sem, mint hamarosan ki-
derült.

Egyre kínosabb volt a helyzet, de azzal nyugtatgattam magam, hogy talán a fia is oda-
veszett, és most anyai ösztöneit éli ki rajtam.

A fiának is ilyesfélét főzött, Dorintá asszony, kérdeztem egy nagy tál bigos után.

A fiának? Nincs nekem fiam.

De volt, ugye?

Mér' lett volna? Nem volt nekem soha gyereke. Nem így akartuk, de így alakult.

Én meg elhallgattam, csak faltam a bigost, amiből nem sajnálta a sertécsülköt, de még
borjúhúst, erdei gombát és aszaltszilvát is szerzett bele valahonnan a savanyúkáposzta mellé.

Azért ez a kérdés izgatott, és amikor nem volt otthon, kutatni kezdtem a szekrényébe,
hátha találok valahol férfiruhát, vagy fotókat, ami a fiára utal, de semmi különös nem
leltem, csak azokat a decis, csavaros tetejű kis dunsztosüvegeket, melyekkel a szobai szek-
rényének az egyik polca volt tele. Miért nem a konyhában tartja ezeket, és minek ennyi?,
tűnődtem, de aztán megfeledeztem a dologról.

Kiderült, hogy csak szeptember közepén kezdődik a tanítás a főiskolán, mert előtte va-
lami ismerkedési táborba mennek, amihez nem sok kedvem volt. Főleg, mert jól keres-
tem a halászkodnál. Ez volt a szardínia-halászatban a főidény, és novemberben be is feje-
ződik a fogás. Majd csak február-március környékén folytatódik, ahogy az idő engedi. És
a holdtölte is csak szeptember második felében jött, ugyanis akkor nem mentünk ki a ten-
gerre, mert nem értek semmit a reflektorok. Havonta úgy húsz napot lehetett halászni, és
ebből még lejöttek a viharos, esős napok.

Meglepett, de Dorintának volt telefonja is. Még soha nem laktam olyan helyen, ahol
lett volna telefon, de most jól jött, mert olykor hívtak, hogy ne induljak, ma nem futnak
ki, olyan időjárás előrejelzést kaptak.

Szeptember elejére csendes meleg időt ígértek, tehát inkább halászni mentem, mint az
ismerkedési táborba. Lesz még alkalmam ismerkedni velük, gondoltam.

Kései asszonnyal nem beszéltünk a főiskoláról. Ő nem kérdezett, én meg nem mond-
tam. Nyilván sejtette, hogy itt az ősz, és én megyek tanulni, valószínű kollégiumba köl-
tözöm, de úgy tett, mintha elfelejtette volna. Nekem is egyszerűbb volt így. Néha besé-
táltam a belvárosba, vagy elbusoztam a főiskolára, vagy könyvtárba mentem, de neki is
voltak külön útjai, amikor elegánsan fölöltözött, és vörös napernyőjével a kezében, az-
zal, hogy jár egyet, órákra eltávozott. Olykor meg egy elegáns férfi jött hozzá nagy fekete
Tátra személykocsival, akivel elmélyülten tárgyaltak, de mindig úgy, hogy én ne halljam.

Ki ez, kérdeztem, ő meg, hogy a férje egykori cimborája, de jól vasalt öltönyében meg az arany nyakkendőűjével nem úgy nézett ki, mint egy csóró halász barátja. Amúgy meg, hallottam egyszer, hogy Noszityel úrnak szólította, és ugye, egy régi barátot nem „urazunk”. Olykor meg telefonáltak neki, és akkor lehalkította a hangját, úgy tárgyalt.

Már egy hónapja laktam nála, szeptember elseje volt – emlékszem szerda, mert akkor délelőttönként mindig bement a városba a piros napernyőjével –, amikor a szokásosnál egy kicsit tovább aludtam. A napjaim egyébként úgy alakultak, hogy hajnali hatkor ettem valamit, aztán kettőig aludtam, ő meg közben csendben főzögetett a konyhában, vagy ment az ügyeit intézni. Kettőkor keltem, megebédeltem, aztán fél hétig volt még időm, hogy besétáljak a belvárosba egy sörre, vagy a könyvtárba, mert újra elkezdtem olvasni. De ha szépen süttött a nap, kiültem a kis udvarra, és ott olvastam.

Tehát azon a szeptember elsején tovább aludtam a szokásosnál, mert nagyon kemény éjszakánk volt a hajón, talán már három is lehetett, amikor fölbredtem.

Gyere már, elhűl az ebéded, mondta Dorintá.

Elém tett egy egész vasserpenyő bryndzové haluškyt, jól meghintve tepertővel, én meg magamba tömtem az egészet. Akkor meg a jóllakottságtól álmosodtam el, és mondtam, hogy visszadőlök emészteni. Még a kávé sem kértem, pedig már forralta a vizet.

Öt óra körül felbredtem, de még mindig nem akaródzott fölkelnem, meleg, derűs idő volt, éjszaka kemény munkára, nagy fogásra lehetett számítani, és persze több pénzre, ezért úgy döntöttem, lustálkodok még egy kicsit.

Félálomban hevertem, amikor valami matatást éreztem az ágyékom körül. Fölnyitottam a szemem, és láttam, ahogy Dorintá Kései asszony térdel az ágyam mellett, és mindkét keze könyékig a kockás takaróm alatt.

Csukd be a szemed, súgta, csak lazítsál.

Mi mást tehettem volna? Jobb, ha nem látom, gondoltam, és visszacsuktam a szemem, ő meg finom mozdulatokkal simogatni kezdte a farkam, aztán a szájába vette, és olyan puhán, értőn, bő nyállal szopogatta, hogy Kobilka is megirigyelte volna ügyességét. Úgy egy perc múlva surrogást hallottam, egy pillanatra kinyitottam a szemem, és láttam, hogy húzza le magáról a ruhát, ezért gyorsan vissza is zártam, hogy inkább érezek, mint lássak.

Aztán már csak azt éreztem, hogy fölém guggol, és finoman belém csusszan. Milyen jó nedves ez az öregasszony, futott át az agyamon, aztán meg azon csodálkoztam, milyen szép egyenletes ritmusban mozgatja magát le-föl, le-föl. És akkor nagyon kíváncsi lettem, hogyan csinálja ezt az öreg csontjaival, mert mintha a levegőben lebegne, olyan finoman ereszkedik belém, majd emelkedik föl, mintha nem is lenne teste, mintha csak egy szűk nedves hüvelyből állna. Nem éreztem a súlyát.

Hála istennek, pedig az nyilván van neki, vagy nyolcvan kiló! Hát hol az a hatalmas test?

Félig fölnyitottam a jobb szemem, és láttam, ahogy szétnyitott lábbal guggol fölöttem, térde és izmos combjai dolgoznak, keze csípőn, miközben finoman emelkedik, süllyed, emelkedik, süllyed. Az arcomtól néhány centire pedig nagy kerek mellei távolodtak, közeledtek, ringtak. Amikor éppen közelkerült a melle a számhoz, kicsit megemeltem a fejem, és bekaptam a duzzadt, előre meredő bimbót, és finoman szopogatni kezdtem. Erre ő a következő ütemben úgy emelkedett, hogy mellét a számban hagyta, csak a fenekét emelte.

Szopjad csak kicsim, mondta. Meg is haraphatod, ha jól esik.

Én meg harapdálni kezdtem a kemény bimbót, meg körülötte a sötétbarna bársonyos bőrt, és üvöltve élveztem.

Ő leugrott rólam, ismét a szájába vett, hogy kiszopja belőlem az utolsó magvakat is, aztán beljebb tolt az ágyon, és mellém feküdt.

Hány éves vagy Dorintá, kérdeztem.

Ötvenöt.

Tizenhárommal több, mint az anyám.

Azt mondod, akár a nagyanyád is lehetnék?

Azt, feleltem, és megint szopni kezdtem a mellét, de most a másik bimbót, amit nem értem el, amikor a hátamon feküdtem, és kezemet először simítottam végig a hátán. Forró volt és bársonyos. Aztán a karját simítottam végig, majd a combját, és mindenhol feszes és bársonyos volt a bőre.

Öreganyám, mitől ilyen a bőröd?

Szagold meg, mondta.

Föltérdeltem, és szaglászni kezdtem a nyakát, a karját, a combját, aztán, mikor a hátára fekdüdt, bizonytalankodtam, de végül a combjai közé is befúrtam a fejem. A combja belső oldalán feszült a legbársonyosabb bőr, és ennek volt a legkülönösebb illata.

De a bőrén mindenütt éreztem valami különös aromát. Nem mondom, hogy jó volt, de azt se, hogy rossz, mint amikor sok év múlva először a szarvasgombát kóstoltam, amiről kimutatták, egyik ismert íz közé sem sorolható. Először meglep, aztán megtanulod szeretni, és ha ez megtörténik, akkor szinte függő leszel tőle. Így voltam én akkor ezzel az illattal, barátkoztam idegenségével, de nagyon izgató volt. Ahogy szagolgattam, máris újra merevedésem támadt. Aztán az illattól megrészegülve belecsókoltam a szeméremajkak kelyhébe, és megint elmentem.

Beledugom az orrom egy öregasszony pinájába, és mint egy kamasz eldurranok, morogtam.

Ez nem akármilyen pina. És nem akármilyen bőr, mondta, és mintha a hangja is megváltozott volna, selymesen bűgött – legalábbis akkor úgy hallottam.

Vén boszorkány, hát mit tudsz te? Mert nővel ilyen jól még nem éreztem magam.

Apám halász volt, anyám meg piaci halárus, nekem már kislánykoromban ki kellett menem a standunkra, aztán én lettem a kikötő legnépszerűbb halaskofája. És tudod, miért?, mert szép voltam, és kedves a vevőkkel, tudtam, hogyan kell leszerelni az erőszakoskodó halászokat, matrózokat. Úgy, hogy ne sértődjenek meg, de azért békén hagyjanak. Hamar észrevettem, hogy amikor leütök egy halfejet, de különösen, ha a pikkelytisztítás után, azt a finom, csúszós nyákot a karomra kenem, és csak később mosom le, bársonyossá teszi a bőröm. De még akkor is szaglott, amikor hazaértem és lemostam, ezért a grósfátim sajtolta zöld olívaolajjal kentem be, és a halnyák meg az olaj az évtizedek alatt beszívódott a bőröm alá, egész a húsig. Meg hát még most is... kuncogott, olívával... még most is naponta átkenem a testem.

És halnyákkal?

Néha azzal is. Meg mással is, nevetett.

Aztán mi az a más.

Nagyon kíváncsi vagy, Luko.

Újra szaglászni kezdtem, és kerestem a hal és az olíva szagát, de csak egy különös, vadító illatot éreztem. A jó koktél is olyan, ha valami új íz, illat jön létre, akkor nem érzed ki belőle, hogy miből keverték.

Ezt éreztem akkor is, jó volt és izgató, de nem tudtam volna kitalálni, mi ez.

Na, jó, a bőröd ettől ilyen, de mitől kemények még mindig melleid, és mitől ilyen feszes a puncid, öreganyám?

Azt hiszem, attól, hogy nem szültem. Nem rángatta egy csomó gyerek a mellem, és alul se bújt ki belőlem egy sem. Nem mondom, hogy örülök ennek, de ha már annyi szomorúságot okozott ez, legalább legyen belőle némi hasznom, örömöm is, mondta, és magára húzott, mert érezte, hogy kész vagyok egy újabb bevetésre.

Mikor lefordultam róla, lihegve nyöszörögtem:

Te jó ég, ötvenöt éves!

És ha ilyen jól baszol, kicsi Luko, most már ennyi is maradok.

Valóban remek fogásaink voltak azon az őszön, kerestem is rendesen, de tudtam, hogy a pénz egy részét félre kell tennem, mert indul a főiskola, és a halászháló is hamarosan befejeződik. Az üzembe meg már nem sok kedvem volt visszamenni, főleg, hogy télen a lefagyasztott szardíniákat dolgozták fel. Halászként több pénzért kevesebb volt a munka, és azért sokkal kellemesebb volt a tengeren melózni, mint a büdös üzemben robotolni.

Néha előbb lementem a kikötőbe, és sétáltam egyet a tengerészpiacon, ahol a világ minden részéről jött hajósok adták, vették a portékájukat. Voltak itt hanglemezek, farmer-nadrágok, méter hosszú elemes rádiómagnók, western bőrcsizmák, műsoros kazetták, ék-

szerek, rugósbiciskák, akkumulátoros rezgő műfaszok, kéziszerszámok, színes selyemingesek, minden, amit a férfinép szeret, mert itt a portékát inkább férfiak árultak férfiaknak.

Még szeptember elején megláttam egy fekete bőrdzsekit, ami nagyon megtetszett, Törökországban készült, és állítólag báránybőrből varrták, de drága volt. Nekem drága. Ötven nyugatnémet márkát kért érte egy libanoni matróz. Alkudni kezdtem, le is mentem negyvenig, de tudtam, semmi értelme, amennyit én tudnék adni érte, azért úgysem kapom meg.

Másnap, amikor reggel hazaértem, és beléptem a konyhába, láttam, hogy Dorintá a rekamié alatt matat, s mikor észrevettem, gyors mozdulattal visszahúzta a helyére a fekhelyét. Mikor azt hitte, hogy már alszom, elment vásárolni, én meg fölkeltem, elhúztam a rekamiét, és amikor alaposan megvizsgáltam a padlót, láttam, kiemelhető az egyik deszka. Körömmel alányúltam, fölemeltem, és alatta egy halom pénzt találtam. Még dollár és nyugatnémet márka is volt. Nem sokat gondolkodtam. Ha te, öreganyám, ilyen gazdag vagy, mondtam magamban, akkor veszel nekem egy bőrdzsekit, aztán kivettem öt darab tízmárkás. Már tettem vissza a lécet, amikor meggondoltam magam, és a dollárkötegből is leemeltem néhányat. Négy darab ötdolláros volt, s amikor átpörgettem, Abraham Lincoln csodálkozva nézett rám azzal a bajusz nélküli, beesett lópfájával. Nyugi, öreg, mondtam neki, megdolgoztam ezért.

Aztán elszégyelltem magam, de nem azért mert loptam, hanem mert munkának neveztem magamban azokat az isteni baszásokat Dorintá nénivel.

Még aznap délután megvettem a bőrdzsekit, és amikor hajnalban hazaértem, Dorintá odalépett hozzám, és végigsimította a vállam.

Nagyon finom bőr. Török?

Bólintottam, aztán mentem volna tovább, de ő megfogta a vállam.

Több volt, mint öt garas, az biztos.

Nem sokkal.

Egyél, aztán menjél aludni, mutatott az asztalra, ahol már ki volt készítve a reggelim.

Másnap, mikor megérkeztem az éjszakai munkából, az asztalhoz ültem, ő is leült melém, és megfogta a kezem.

Luko, nem kell neked lopnod tőlem. Adok én neked, ha kell.

Ne haragudj, de annyira szerettem volna azt a dzsekit.

Máskor szóljál, és adok, mondta, és bement a szobába.

Gyere, Dorintá, egyél velem, és mesélj nekem.

Visszajött, töltött magának egy kávét, én meg biccentettem, hogy hallgatom.

Már akartam neked mondani, de valahogy nem volt rá alkalom.

Én is sejtettem valamit, azok az üvegek a szekrényben, meg az a Noszityel úr, akiről azt hazudtad, hogy az urad barátja, meg az a sok pénz.

Luko, tudod, mi az a kaviár?

Láttam már, de még nem ettem. Olyan piros meg fekete...

A piros az a lazac ikrája, az nem igazi kaviár. A rózsaszín a törpemarénáé, a sárga a kecsgeé, a kaviár az szürke vagy fekete, az a tokhalé. A legjobb, a tokhalak királyáé, a belugáé, amit vizának is neveznek. Az íze diós, krémes, az ikrák héja elolvad a szájban. Az ókorban ezzel fejezték be a lakomát, a középkorban csak a királyok kereskedhettek vele, most meg tíz éve, egy nemzetközi egyezmény miatt nem halászható. Csak tenyészetekből kerülhet a kereskedelembé. Hát ez az én titkos mesterségem, a beluga kaviár készítése. És ez nem ám tenyésztett beluga, ahol mesterségesen forgatják a vizet, melegítik, világítják, mindenféle vegyszerekkel gyorsítják az ivaréését. Én vad belugákkal foglalkozom, igazi tengeri példányokkal, melyek akár száz évig is élhetnek, és csak tizennégyéves korukra lesznek ivarérettek.

Mint egy ember, mondtam.

Mint egy ember, bólintott. Én főleg húsz év körüli tíz-tizenkétkilós tokhalakból nyerem ki a kaviárt, amelyek szeszélyes áramlatokban, tengerben meg a folyók torkolatánál szabadon úszkáltak a meleg napfényben, és a sejtelmesen világító holdfényben, magyarázta átszellemülten.

Na, te költő! De hát nálunk nincs is beluga, mondtam.

De van! Csak nagyon ritkán fognak a halászok, és akkor is vissza kellene dobnuk. Február végén, március elején van a tavaszi, és november elején az őszi ívásuk. Akad néhány halász, aki tudja, hol foghat, és a pénzért vállalja a rizikót.

Meg te is, mert gondolom nem törvényes, amit csinálsz, mondtam neki.

Persze hogy nem, de az évtizedek alatt kialakult erre egy jól működő rendszer. A férjem is halászta a belugát.

De neked mi dolgod ezzel?

Én tudom a titkot, amit csak kevesen; a legkisebb veszteség nélkül kiemelni a hal petefészkeiből az ikrát, ezt csak kézzel lehet, és minél jobb valaki, annál kevesebb a veszteség, mutatta felém két tenyerét. És azonnal fel kell dolgozni, hogy minél tovább elálljon. Ahogy mondják, ez a legegyszerűbb: be kell sózni az ikrát, aztán már lehet is enni. De nem itt, az én konyhámban eszik a pénzes kuncaftok! Tartósítani kell, de úgy, hogy olyan maradjon, mint frissen. Na, Luko, ez a művészet. Ezt tudom én.

Azt, hogy beszózd? Az a tudományod?

A legjobb kaviár a mallasol, aminek öt százalék alatti a sótartalma. Aztán vannak nyolc százalékosak, de még tíz fölöttiek is. De az már csak a szádát marja, ráadásul a sóoldat, amit felszív az ikra, átalakítja a szemek belső szerkezetét, és elveszti az ízét. Viszont így jól beszóvza az áruházak hűtőpultjain akár egy évig is eláll. De az öt százalék alatti sótartalommal még nulla és két fok között se lehet két-három hónapnál tovább tárolni.

És mit tudsz te, öreganyám?

Én három százalék sótartalommal, akár egy évet is tudok, Luko, és mindezt vad, és nem tenyésztett belugából.

Jó sok pénzért, gondolom.

Bizony, nem is öt garasért. De viszik is! Ezek a kis üvegjeim eljutnak Krajnstadt legjobb éttermeibe, de a kereskedelmi hajók kapitányai még Párizsba meg Tokióba is viszik. A japánok különösen szeretik a gyengén sózott kaviárt. Főleg, ha beluga, ráadásul nem tenyésztett.

De akkor miért nem mentél valami jobb lakásba? Házba?

Jó ez nekem. Itt van a közelben az a hentesbolt, ahol berendeztem magamnak a hátsó raktárban egy hűtött szobát, a késekkel, vágóasztalokkal, riasztóval, ha jönne valaki. A hentes jó emberünk, hallgat, mint a sír.

És tartja a markát.

Persze hogy tartja. A rizikót mindenki pénzért vállalja. A halászok meg a jeges ládákkal úgyis jönnek minden reggel, ők hozzák a belugáimat, leadják a hentesboltban, ott bontom föl őket, aztán itthon tartósítom.

Itt, ebben a kis konyhában?

Itt. Megvan az a néhány eszközüm, és tudod, egy tíz kilós belugában hány kiló ikra van? Mire a bolt hűtött raktárában kiviszem a petefészkekből, lehártyázom, leszedem róla a zsírt, addigra úgy hetven deka marad. Ha három halat hoznak egy nap, ami már nagyon jó, akkor két kiló csillogó, szürke, nagy szemű ikrát hozok ide a hűtőtáskámban. Az csak elfér itt? Ahogy meg üvegbe kerül, azonnal jön érte Noszityel úr a Tátrájával. A csomagtartóba hűtőládát szereltetett, ami a szivargyújtóról működik. Ő teríti az árut. De van néhány vendéglős, aki maga jön hozzám érte. Azért is mondtam volna el neked a titkom, mert novemberben ezek az üvegek ott állnak majd a hűtőben.

Ebben?, mutattam a konyhai hűtőszekrényre.

Ebben. Néha öt-hatezer dollárnyi kaviár is ott dekkol, nevetett. Persze nem mind az enyém a pénz, fizetnem kell a halászokat, a hentes, Noszityel szedi le a legnagyobb sumrát, aztán tartja a kezét a szállító, meg most már te is Luko. Igaz?

Hát... nevettem, és megkívántam a húsos boszorkányát, kigomboltam a blúzát, a dekoltázsába szagoltam, megragadtam a karját, és az ágy felé húztam. ■■■

Kerékgyártó István: 1953-ban született Kaposváron. Péccsett jogot, majd Budapesten filozófiát végzett, hat regénye jelent meg, színdarabjait négy országban mutatták be.